

מגנזי ה"גניזה"

א.

מכתב מן הרמב"ם לחותנו (?)

המכתב נמצא באוסף קטעי הגניזה הקהירית שבספרייה האוניברסיטה בקמברידג', ומסומן T.-S. 12.182. הוא כתוב בעצם ידו של הרמב"ם, וכתבו דומה לכתב-ידו הידוע לנו מן התשובות והמכתבים ומן הקטעים מספריו משנה חורה ומורה הנבוכים שנכתבו בעצם ידו ונחגלו בשנים האחרונות, אלא שהכתב במכתב שלפנינו הוא יפה יותר מן הרגיל ברוב כתב-ידו, כיון שהמכתב נכתב לאיש שהרמב"ם החשיבו ביותר ונהג בו כבוד רב. קרוב הדבר גם כן שהמכתב נכתב כשהיה הרמב"ם צעיר בערך, שנים מועטות אחר בואו למצרים, וכתב-ידו היה עדיין יותר ברור. שמו הפרטי של מקבל המכתב לא נזכר, אך הוא נזכר בכינויו: אלשיך אלתקה. בכינוי זה נתכנה ר' מישאל חותנו של הרמב"ם¹, וכינוי זה היה מיוחד לו עד שמשפחתו נקראה: „ערת (— משפחת) אלשיך אלתקה”². אף מה שהרמב"ם קורא למקבל המכתב „עמודי ומשענתי” מחזקים את הסברא שהוא מכין בזה לחותנו. מקבל המכתב יושב מקודם בקהיר והיה מבני חוגו של הרמב"ם, ועבר אחר כך לגור, בקביעות או רק לזמן ידוע, במנית זפתא, והרמב"ם מרגיש בדידות אחרי צאתו. על קהלת מנית זפתא עי' בתעודות שנתפרסמו ע"י מאן בספרו הנז' 3 ובכפרו *Texts and Studies*, I, 446–449. בקהלה זו שימש כ„חבר בסוף המאה הי"א ר' אברהם ב"ר שבתאי, חכם ארצישראלי חשוב. אחריו מלא את מקומו בנו ר' שבתאי החתום על תעודה שנכתבה שם בשנת אתס"ה לשטרות (1154 לספה"נ). מתוך מכתבו של ר' שבתאי שנתפרסם ע"י גוטהיייל-וורויל, *Fragments of the Cairo Geniza* עמ' 12–17, אנו למדים שנמצא חכם אחד יליד דמשק שעמד לקבל מאת הנגיד בקהירא את הדיינות במנית זפתא ולהסיג את גבולו של ר' שבתאי. ידידי ר' שבתאי סיעצים לו שיבקש הגנה אצל ידידו החשוב מאד אלשיך אלתקה, הוא חותנו של הרמב"ם⁴. אמנם יש לשער שבזמן כתיבת המכתב שלפנינו כבר לא היה ר'

* נדפס ב„סיני”, כרך י"ג, עמ' א – ה.

1. עי' מאן *The Jews in Egypt and in Palestine*, II, 319: ואלשיך אלתקה מישאל.
2. מאן שם, והשוה א. ח. פריימן, „אלומה”, ירושלים תרצ"ו, עמ' 10 – 13.
3. עי' במפתח שבסוף הספר. יש לשים לב לעובדא שבסכום שנאסף לפדיון שבויי ביזאנטיה בקהילות מצרים תופסת מניה זפתא מקום חשוב, שם 290. אמנם בתשובות הרמב"ם הוצ' מק"נ סי' ק"ס היא נקראת: כפר מינייא זפתא.
4. עי' מאן שם 449 הערה 8.

אטאלאנג בקא תזרב עתאדי וסנדי אטיך סתק
אטיאדאס עתא מילא עתאדא מילא ימא
עלכא ויסתחש מן בעדה ויסא רפסעגא פ
מסאעדה מן סלמא יסא אדפא נארה מן מעאדא
והכלל א קבר שטי לילק אטיאדא מילא
ימא אטיאדא וסנדי אטיאדא וסנדי אטיאדא
ואן אמק אטיאדא מילא ימא עתאדא מילא
מילא ימא אטיאדא וסנדי אטיאדא וסנדי אטיאדא
למילא ימא אטיאדא וסנדי אטיאדא וסנדי אטיאדא
ואטיאדא ימא אטיאדא וסנדי אטיאדא וסנדי אטיאדא
מילא ימא אטיאדא וסנדי אטיאדא וסנדי אטיאדא

[אוצר החכמה]

[מכתב הרמב"ם, כ"י המכרידני T. S. 12. 192]

שכתי בחיים וחבר אחר עמד בראש הקהלה. אלשיך אלתקה היה לו איפוא ענין במנית זפתא עוד לפני שבא לשכת בה.

במכתבו ממליץ הרמב"ם על ר' יצחק דרעי, שבא כנראה לא מזמן מדרעה למצרים וזכה להיות ממועדיו, ומבקש שעד שיקבצו בעבורו את הסכום הנחוי לתשלום מס הגולגולת, יוטל עניינו על הקהלה במנית זפתא שתשחררו מן המס או תשלם בעדו. ענין מס הגולגולת היה דבר חשוב במצרים בזמנו של הרמב"ם, כי הגיע כנראה לסכום הגון 5. הרמב"ם מדבר בחריפות נגד גבית מס הגולגולת מתלמידיו חכמים 6. לפני לכתו למנית זפתא הלך ר' יצחק לדמיאט בשכיל ענין חשוב בעיני הרמב"ם, אבל אין כל רמז על מיבו של ענין זה.

מכתב זה נחפרס ע"י החכם המנוח ריכרד גוטהייט בס' היוכל לכבוד ג'ס טר עמ' 174 ותרגמו לאנגלית, אבל נשתבש בקריאתו ובהבנתו ולא עמד על מיבו. הוא חשב שזוהי תשובה, אלא שהשאלה שעליה בא הרמב"ם להשיב היא חסרה. גם לא עמד על כך שהמכתב כתוב בעצם ידו של הרמב"ם. ראוי הוא המכתב שיתפרסם שנית כראוי ^{לפי החכמה} ופנים חדשות באו לכאן. הפקסימיליא שלו ניתנת כאן בפעם ראשונה 7.

אטאל אללה בקא חצרה עמאדי וסנדי אלשיך אלתקה
אלאמין ואדאם עזהא מלגהא עכדהא משה יסלם
עליהא ויסתוחש מן בעדהא ויסאל תפצלהא פי
מסאעדה מוצלהא יצחק אלדרעי לאנה מן מעארפנא
5 ותכלם אלחבר ש"צ ליכלף אלגמאעה אמרה חתי
יתחצל לה ענדכם גאליה לאן עליה ועלי אבנה גאליתין
ואן אמכן אלחצרה אלסעי ליון ענדכם פי מניה זפתא
פתפעל לאנה מארי וסא וזן ללאן שי והו יתוגה לדמיאט
לאמר מהם לנא ופי רגועה ינעמל לה חסב אלמקדרה
10 ושלומה 8 ירבה ושלום החבר ובנו ושלום בנה 8 ש"צ
משה כל מימון זצ"ל

בצר השני :

חצרה אלשיך אלאגל אלאכרם אלתקה אלאמין דאם עזהא

5. ע"י תשובותיו ס"י קייד וגם ס"י קמיה. קצת בני אדם עמדו לעבודת שמים לגבות ממון לתת ממנו כסף גולגולת למי שראוי לתתו עליו מהעניים.

6. ע"י תשובותיו ס"י קיה. והשוה גם דבריו בפירוש המשניות לאבות פ"ד מ"ו והל' ת"ת פ"ו ה"י.

7. תרגום המכתב, ושל תשובות ר' אברהם הבאות אחריו, נעשה ע"י ידידי ד"ר ב. קלאר והוגה ע"י ידידי הד"ר ד. צ. בנעט, וברכתי וברכת הקוראים עליהם תבוא.

8. זה מוסב על חצרה (= מעלת) המקבל, וע"כ הוא כותב בלשון נקבה.

(תרגום)

יֹאדִיךְ ה' חַיִּי מַעֲלַת עֲמוּדֵי וּמִשְׁעַנְתֵּי הַזֶּקֶן הַנֶּאֱמָן
הַמְהִימָן וַיִּתְּמִיד כְּבוֹדוֹ. מֵאֲדִירוֹ עֲבָדוֹ מִשֶּׁה נֹתֵן לוֹ
שְׁלֹם וּמִרְגִּישׁ בְּדִידוֹת בַּעֲבוּר הַיּוֹתוֹ רְחוּק מִמֶּנּוּ וּמִבְקֵשׁ שֶׁבַחֲסָדוֹ יֹאִיל
לַעֲזֹר לְמוֹכִ"ז יִצְחָק אֱלֹדֶרְעִי, כִּיּוֹן שֶׁהוּא מִמְּיֻדָּעִינוּ,
5 וְלִדְבַר אֵל הַחֵבֶר, שֶׁמֶרְהוֹ צוּרוֹ, שִׁיטִּיל עֲנִינוֹ עַל הַקֹּהֵלָה עַד
שִׁיתְקַבֵּץ בַּעֲבוּרוֹ אֲצִלְכֶּם (סָכוּם) מִסֵּ-הַגּוֹלְגּוֹתָה, כִּיּוֹן שֶׁעָלִיו וְעַל בְּנוֹ (לְשֹׁלֵם)
שְׁנֵי מִסֵּ-גוֹלְגּוֹתָה

וְאִם אִפְשָׁר לְמַעֲלָתוֹ לְהַשְׁתַּדֵּל שִׁישְׁלֵם אֲצִלְכֶּם בַּמְּנִית זֹפְתָא
יַעֲשֶׂה. כִּיּוֹן שֶׁהוּא חָדָשׁ וְלֹא שִׁלֵּם עַד עֵתָה כְּלוֹם. וְהוּא יֵצֵא (לְפִי שְׁעָה) לְדִמְיֹאט
בְּשִׁבִּיל עֲנִין חָשׁוּב לָנוּ, וּבַחֲזִירָתוֹ יַעֲשֶׂה (-נָא) לְמַעַנּוֹ כִּפִּי הִיכּוּלָתָה.
10 וְשְׁלוֹמוֹ יִרְבֶּה וְשְׁלֹם הַחֵבֶר וּבְנוֹ וְשְׁלֹם בְּנוֹ שֶׁמֶרְהוֹ צוּרוֹ
מִשֶּׁה בְּרִי מִיִּמּוֹן זַצִּ"ל

בַּצֵּד הַשְּׁנִי :

מַעֲלַת הַזֶּקֶן הַנֶּאֱמָן הַמְהִימָן, יִתְּמִיד כְּבוֹדוֹ
[בְּאוֹתִיּוֹת עֲרֵבִיּוֹת ... אֲבֵרָהִים אֱלֹדֶרְעִי

ב.

שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת לְר' אֲבֵרָהִים בֶּן הַרְמִיב"ם

כ"י קמברידג' T.-S. 10 K. 813. דף אחד שראשו קטוע. השאלות כתובות
בידי השואל והתשובות בידי ר' אברהם. השואל הניח ריוח כשיעור שורות אחדות
בין שאלה לשאלה כדי שבאותו מקום יכתוב ר' אברהם את תשובתו. נראה שנהגו
כך שואלים רבים, שלא בקשו תשובה מנומקת והסתפקו בתשובה קצרה, וזוהי
מתבארת העובדה שרוב תשובות ר' אברהם הן קצרות ביותר.

נושא השאלה הראשונה הוא בשפחה שיחדה ישראל אחד לעצמו כפלגש ועזב
את ילדיו ואת אשתו באלמנות חיות. שפחות היו מצויות בבתי היהודים במצרים⁹,
ואחד מתנאי הכתובה הנהוגים במצרים היה, שלא ישהה אצלו בבית אמה השנואה
על אשתו. ואם יעבור על תנאי זה הוא מחויב לתת לה את כל כתובתה ולכתוב
לה גט על פי דרישתה¹⁰. בזה רצו להקדים רפואה למכה ולשמור על שלום הבית
ועל חיי המשפחה, אבל לא תמיד הועילה רפואה זו, והרי כאן לפנינו אחד המקרים
הקשים מסוג זה. מקרים שכאלה לא היו אמנם מרובים, ובדרך כלל נשמרו חיי

9. ע"י משיכ במאמרי על עבדים וסחר-עבדים אצל היהודים במצרים, "ציון" שנה ד' עמ'
103 = באהלי יעקב, ירושלם תשי"ג, עמ' 234.

10. ע"י שרית הרמב"ם ס"י קצ"ז, ותנאי זה נמצא בכתובות המרובות שהגיעו אלינו מגניזת
קהיר ונכתבו במצרים במאה הי"ב והי"ג.

המשפחה אצל יהודי מצרים כמותרתם, למרות הסכיבה שחיו בה, שלא ראתה כל און בתחזקת פלגש בבית ושלא טוהרה מטומאת מצרים בימים קדמונים.

בשאלת הפלגש עוסק ר' אברהם גם באחת מתשובותיו (סי' כ"א), ושם הוא מחזה דעתו שהפלגש אינה מותרת אלא למלך ולשאר ישראל אסורה. ולא כן דעת הרמב"ן בתשובתו לר' יונה גירונדי (הובאה בתשובות המיוחסות לרמב"ן סי' רפ"ד ובצדה לדרך לר"מ בר זרח מאמר ג' כלל א' פ"ב), ולדעתו, גם דברי הרמב"ם ז"ל אינם לאסור פלגש להריוט... וכן בהלכות מלכים כשהזכיר פלגשים במלך לא הזכיר כלל שהוא היתר מיוחד לו". אמנם בתשובותיו (הוצ' מק"נ סי' קנ"ד) מדובר בבחור שקנה שפחה יפת תואר והוא מתיתר עמה, ולפני השופט המושלמי אמרה שהיא יהודיה, והרמב"ם פוסק שמחויבין בית דין לגרש האמה הזאת או שישחררנה וישאנה, ואף כי הנטען על השפחה ונשתחררה אינו יכול לישאנה לכתחילה, אבל מפני תקנת השבים אמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו.

השאלה השניה עוסקת בשאלה הנוגעת לשמטת כספים שלדעת הרמב"ם (הל' שמטה ויובל פ"ט ה"ג) היא נוהגת גם בזמן הזה. ומענין הרב ששקבלו עליהן הקהלות בספרד לרן ככל דבר על פי ספרו של הרמב"ם התנו: חוץ מענין שמטת כספים¹¹, ובתקנות קהלת טורדילה אנו קוראין¹²: „הסכימו הקהל... שלא ידונו בעיר הזאת שום דין בעולם בשום ענין בעולם אלא על דעת רבנו משה ז"ל... זולתי בשני ענינים אלו שהקהל הסכימו בהם שלא לרן אותם על דעתו והם ענין שמטת כספים וענין נכיתא במשכנות הבתים". במצרים נהגו כמוכן לפי פסקו של הרמב"ם, ומכאן מקום לשאלה זו, התמוהה אמנם במקצת, אם דין השמטה נוהג גם בנשים המלוות זו לזו. ואפשר שחשב השואל את השמטה למצות עשה שהזמן גרמא שהנשים פטורות ממנה, ואילו היה הדבר כך לא היה הלל צריך לתקן פרוכול.

[להדרת יקרת מרנו ורבנו אדוננו אברהם הרב הגדול. ילמדנו רבנו]

פי בר ישראל לה זולת ואולאד לה מנהא פי אלתגר

ורמאהא וכרג וגא אשתרי גאריה ולים הי גאריה

כרמה כל אסא סריה או צאחבה אלמנול ואקאם מעהא

מדה פלמא ראם אלספר אלי אלפיום אכסאהא כסון[ה]

5 חסנה מא לבסתהא זולתה מן עמרהא ומצא ללפיום באלגארי[ה]

וכלא אולאדה יתומים וזולתה אלמנות חיות ופן

ואמר אין רואה ואיש הישר בעיניו יעשה ואין איש

שם על לב יורנו הל יגוז אלאקאמה מעהא כלא

11. וכבר כתב הרא"ש בתשובותיו כלל ע"ז סי' ו': ושמטת כספים לא נהיגו בארץ הזאת

ולא ידעתי למה.

12. בער, Die Juden in christlichen Spanien I, 949.

כתובה?... לזוגתה או יכרה א[ן יכלי זוג]תה ואולאדה

10 וייתיחד עם שפחה בבית . . . . דלך

אם או הל יגזו לבר ישראל עאזב [אן י]קים מע

גאריה באית צאכח מעהא פי אלכית ולים לה לא

זוגה ולא אכת ולא ואלדה יורנו הל יגזו אלסמט (?)

ען דלך אם לא יורנו כתורתו הקדושה וחכמתו

15 הרהבה ושכרו כפול מן השמים

והיה עמו

אוצר החכמה

אלגואב

לא יגזו אלנפראד מע שפחה

ואלא חבֶּת אן הדא אלשכין פעל

דלך יחרם באסמה חתי יכרג

אלגאריה ויביעהא (?) וכתב אברהם

מא יקול אדוננו איצא אן כאנו אלנסא אדא אקיצו

בעצהם בעין דראהם או דהב וגא וקת אואן אלשמטה

הל יחכם להם או עליהם באלשמטה אם לא ושכרו כפול

אלגואב

חכם אלשמטה ללנסא מתל

אלרגאל כאן אלדין עליהם או להם

וכתב אברהם

(תרגום)

[להדרת יקרת מרנו ורבנו אדוננו אברהם הרב הגדול. ילמדנו רבנו]

בענין בר ישראל שיש לו אשה ויש לו ילדים ממנה בעיר הספר 13

והשליך אותה ויצא והלך וקנה שפחה, ואין היא שפחה

לשם שירות, אלא או פילגש או מנהלת בית, ושהה עמה

משך זמן, וכשרצה לנסוע לפיוס הלביש אותה שמלה

5 יפה, שלא לבשה אשתו מימיה, והלך לפיוס עם השפחה

ועזב את ילדיו יתומים ואת אשתו אלמנות חיות, ופץ 14

ואמר אין רואה ואיש הישר בעיניו יעשה ואין איש

שם על לב. יורנו האם מותר שיששה עמה בלא

כתובה . . . לאשחו או מגונה הוא [שיעזב את אש]תו וילדיו

13. = אלכסנדריא.

14. ופצה את סיו.

פיבר יזל לה זוגה ואולי לא יזל לה זוגה
 ורחקא ופרג וזא אשתה גידיה וליסליא
 קדמה בלאמא פנייה זאמא גידיה ואזא
 מזל פלח דאס אסברל לפיוס אפכאחא
 חסד מאלכטור זוגה זאמא גידיה ואזא
 וכלא אולאח ידאמא וזאמא אשתה זאמא
 ואזל אשתה זאמא וזאמא אשתה זאמא
 שפ עלל ידאמא וזאמא אשתה זאמא
 דהידיה זאמא אשתה זאמא

וידיה זאמא אשתה זאמא
 אפלא זאמא אשתה זאמא
 זאמא אשתה זאמא
 זאמא אשתה זאמא
 זאמא אשתה זאמא
 זאמא אשתה זאמא

אפלא
 זאמא אשתה זאמא
 זאמא אשתה זאמא
 זאמא אשתה זאמא
 זאמא אשתה זאמא
 זאמא אשתה זאמא

UNIVERSITY
LIBRARY
CAMBRIDGE

מאקולאדא זאמא אשתה זאמא
 זאמא אשתה זאמא
 זאמא אשתה זאמא

אפלא
 זאמא אשתה זאמא
 זאמא אשתה זאמא
 זאמא אשתה זאמא

[תשובות ר' אברהם, כ"י קמברידג' 8 K. 10 S.—T.]

- 10 ויתייחד עם שפחה בבית . . . . . זה
או לא, או האם מותר לבר ישראל רווק [שי]שהה עם
שפחה ויהא לן ומשכים עמה בבית כשאין לו לא
אשה ולא אחות ולא אם. יורנו אם יתכן שמתא
על כך או לא. יורנו כתורתו הקדושה וחכמתו
15 הרחבה ושכרו כפול מן השמים

התשובה

אינו מותר להתייחד עם שפחה
ואם נתברר שאיש זה עשה
כך, יחרימו אותו בשמו 15 עד שיוציא
15 את השפחה וימכרנה 16 וכתב אברהם

מה יאמר אדוננו גם כן אם הנשים מלוות
זו לזו מעות או זהב והגיע מועד עת השמיטה,
האם דנים לזכותן או לחובתן בדיני שמיטה או לא. ושכרו כפול.

1234567 אח"ח

התשובה

דין שמיטה לנשים כמו
לגברים, בין אם הדין לחובתן או לזכותן.
וכתב אברהם

ג.

שטר פרוזבול מזמנו של ר' אברהם בן הרמב"ם

כבר הזכרנו שלפי שטת הרמב"ם נהגת שמטת כספים גם בזמן הזה 17, וכך
נהגו כנראה בכל קהלות מצרים או ברוכין, וכיון שכך היו כותבין פרוזבול. ואף
בצרפת ואשכנז נהגו כך 18, אבל לא בספרד. והרא"ש כותב באחת מתשובותיו:

15. לא חרם סתם, על כל העושה כך, אלא יחרימוהו בשמו.

16. וכך פסק רב נטרונאי גאון בתשובתו, שבהלכות פסוקות סי' צ"ד ובשערי צדק דף כ"ה
עמ' א': בר ישראל שנתפש עם שפחתו לשום זנות... מוציאין אותה ממנו ומוכרין אותה ומפזרין
דמיה לעניי ישראל.

17. עי' פ"ט מהל' שמטה ויובל ה"ג. ועי' שו"ת הרמב"ם הוצ' מק"נ סי' רל"ג, שהשואלים
כותבים: לפי שראינו קצת דיינים קבועים דנים בה וקצתם בלתי דנים בה. והרמב"ם משיב, שהדין
שאינו דן בה, אינו ירא שמים וגוזל את העניים. והובאה גם בשו"ת הרא"ש כלל ע"ז סי' ד'.

18. שו"ת הרא"ש שם סי' ה' ו'. ועי' בס' הישר לר"ת סי' ר"ע ובתוס' לגיטין ל"ז ב' ד"ה
דאלימי: ר"ת כתב פרוזבול (והפרוזבול הזה נדפס עתה עי' ר"א אפסוביצר בראבי"ה ח"ב עמ'
683 ואילך). ועי' ביחוד בס' מגן אבות להמאירי עמ' ס"ב - ס"ה.

דפרוזכול אין יודעין בארץ הזאת מהו כיון שלא נהגו בשמטת כספים¹⁹. והנה
אע"פ שאת הטופס של פרוזכול אתה מוצא בכמה ספרי שטרות ובספרי פוסקים
אבל שטרי פרוזכול למעשה מימים קדמונים הגיעו אלינו רק מועטים מאד. ולכן
כדאי להביא את השטר שלפנינו. שני הדיונים החתומים עליו ידועים לנו, וביחוד ר'
יחיאל ברבי אליקים, משאר מקורות הגניזה²⁰.

[מאוסף מוצרי A 72]

בחמישי בשבוע 21 יום כ"ז לחדש אלול משנת אלפא
וחמש מאה ותלתין וחמש שנים לשטרות 22 למניין
דרגילין לטימני ביה בפסטאט מצרים דעל
נילום נהרה מותכה בא אלינו חסן . . ומי . .
5. של . . כשהיינו יושבים במושב בית דין
ויאמר אלינו אתם בית דין הנה מסרתי דברי
לכם והודעתי אתכם כי כל חוב שיש לי בדי
אחרים לא אשמטנו בשנת השמטה אלא
אגבנו כל זמן שארצה וגם אתם תעזרוני
10. בכח בית דין בהוצאת ממוני מיד בעלי חובי
ומה ששמענו מפיו כתבנו להיות לו ראייה
וחיאל ברבי אליקים הצובי²³
אליהו ברבי זכריה תנצב"ה.

ד.

שטר מזמנו של ר' אברהם

השטר נכתב בין שני שותפים העוסקים בפסטאט במלאכת הצביעה, מלאכה
נפוצה בין היהודים באותו זמן. האחד מהם עולה לארץ ישראל, אולי בכונה להשתקע
שם, כי גם בא"י התפרנסו כמה יהודים מן הצביעה ובכמה מקומות היו הם
האומנים היחידים במקצוע זה, והוא ממנה את שותפו חלפון לאפוטרופוס על נכסיו
וילדיו הנשארים בפוסטאט.

19. שם.

20. ע"י מאן *The Jews in Egypt and in Palestine* במפתח, וביחוד II 301 – 305.

21. = בשכח.

22. = ד"א תתקפ"ד (1224), והיתה שנה ששית לשמיטה לדעת הרמב"ם, וקשה להבין למה

מהרו בכתובת הפרוזכול, שהרי אין השביעית משמטת אלא בסופה.

23. וכך הוא חותם גם במכתב שנתפרסם ע"י מאן שם עמ' 302. מוצאו של ר' יחיאל

מעיר ארם צובא, היא חלב.

[אוסף מוצרי A II]

- 1 בשני בשבת יום שנים עשר לחדש אייר שנת דתתק[ע"ה] ליצירה שהיא שנת אתקכ"ו לשטרות למנין אשר הורגלנו למנות בו פה בפסמאט מצרים אשר על נהר נילוס היא יושבת רשות אדוננו הנגיד מרנו ורבנו אברהם הרב המובהק גדול הדור ומופלאו ממזרח שמש עד מבואו ויהי שמו לעולם כך הוה איך בא אלינו מ' אברהם הצבע בר עולה ש[צ"] ויאמר אלינו היו עלי עדים וקנו ממני בכל לשון של זכות וכתבו וחתמו ותנו לידי חלפון שותפי אשר יש ביני וביניו בחנות אשר אנחנו צובעים מאה וחמשים דינר מצרים והנה אני הולך על אדמת הקדש לא ידעתי מה יולד יום והיה אם חס ושלים יקרני דבר בדרך אשר אני הולך עליה הנה נתתי בכל ביתי נאמן את האיש הזה שותפי חלפון בן ר' ישועה לנהל את ביתי ולעשות את הנכון בביתי ויהי כשמעו כי יקרני דבר 10 בתוך שלשה חדשים אם תתבע ממנו אשתי מאשר לי בינ[י] ובינ[י]ו בתוך שלשה חדשים תשבוע ותקח ממנו ל' דינ' מצרים ואם אחרי מלאת שלשת חדשים תתבע ממנו תקח ל' דינ' בלא שבועה ויתר חלקי אשר בין שנינו ינתן שלישי לבתי ושני שלישים לבני 24 רק לא ינתנו אלה לבני כי אם עד אשר יגדלו וקבל זה ר' חלפון בפנינו את ההוה ונקנה משניהם וכל זה נעשה בכלי הכשר לקנות בו כלשון מעכשין ובביטול כל מודעי ותנאי
- 15 ונכתב בספר וחתום והעד עדים ונתן בידי חלפון זה להיות לראיית זכות. כל מודעי ותנאי דתלי ביני שימי וכתבו ושותפי 25 דאינון אטיוטא דין קיומיהון והכל שריר וקיים.

24. היו לו, כנראה, שני בנים ונתן איפוא לבתו חלק כחלק הבנים, ועי' משיכ על ירושת הבת בס' היובל לכבוד ריי פריימן עמ' 8 ואילך.

25. המלים, וכתבו בשורה 5, ושותפי בשורה 6 נכתבו על הטיוטא, ועי' יש לקיימן, עי' בבא בתרא קס"א ב' וקס"ג א'.